

**“МУМТОЗ АДАБИЁТНИНГ ДОЛЗАРБ
МУАММОЛАРИ”**

*мавзусидаги Республика илмий-назарий
анжуман материаллари*

филология фанлари доктори, профессор

Ҳамиджон Ҳомидов

таваллудининг 85 йиллигига бағишланади

Тошкент-2020

Ҳамиджон Ҳомидов

УЎК 821.512.153

КБК 84

Ҳомидий.

Мумтоз адабиётнинг долзарб муаммолари [Матн]: – Тошкент: Navoiy universiteti nashriyot matbaa uyi, 2020. – 318 б.

Ушбу тўпламда “Мумтоз адабиётнинг долзарб муаммолари” мавзуидаги республика илмий-назарий анжуманига юборилган илмий мақолалар жамланган. Тўпламда филология фанлари доктори, профессор Ҳамиджон Ҳомидий ҳаёти ва илмий фаолиятига бағишланган илмий, илмий-оммабоп мақолалар, шунингдек, ўзбек мумтоз адабиётининг ўрганилишига доир илмий мақолалар ўрин олган. Китоб филолог мутахассислар, илмий тадқиқотчилар, магистр ва бакалавр талабалар ҳамда кенг ўқувчилар оммасига мўлжалланган.

Муаллифлар қарашлари ва асарлар номларидаги имло таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Масъул муҳаррир:

Марғуба Абдуллаева,

филология фанлари номзоди, доцент

Таҳрир ҳайъати:

Мўминжон Сулаймонов, Абдулҳамид Қурбонов, Жасур Маҳмудов,
Хуснигул Жўраева, Озода Тожибоева, Матлуба Жабборова.

Тўплам Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети “Ўзбек адабиётини ўқитиш методикаси” кафедрасининг 2020 йил 2 декабрдаги 6-сонли баённомаси билан нашрга тавсия этилган.

унинг анъаналарини давом эттиришга, Ҳамиджон Ҳомидий шогирди деган номга муносиб бўлишга ҳаракат қилишади.

ШОГИРДПАРВАР МУРАББИЙ

Зилола ШУКУРОВА

ТошДЎТАУ катта ўқитувчиси, PhD

Ҳар бир давлатнинг гуллаб яшнашида ўзининг беминнат ҳиссасини қўшиб, жамиятнинг илм фаннинг ривожига улкан ҳисса қўшаётган олимларнинг ўрни беқиёс. Бундай инсонлар ўтмишдан ибрат олиб келажакка теран назар билан қарашни ўргатади ва ўзи ҳам бой тажрибаси ва чуқур билими билан келажак ёшларга ибрат бўла олади. Уларнинг номи тарих зарварақларида мангуга муҳрланиб, авлодлар томонидан алоҳида ҳурмат ва эҳтиром ила тилга олинади. Гўёки улар денгиз тубида ўта секинлик билан пайдо бўладиган ва камдан-кам топиладиган камёб марвариднинг ўзгинасидир.

Устоз – филология фанлари доктори, профессор Ҳамиджон Ҳомидов ҳам ана шундай асримиз замондошлари орасида ноёб истеъдодга эга бўлган, марваридлардан бири десак янглишмаймиз. Чунки ҳаёт чиғириғида обдан тобланган ва бунинг эвазига чин маънодаги бахтга эришган, ҳар қандай инсон орзу қиладиган тўқис ҳаётга етиб борган бу инсонга барча ҳавас қилади. Шахсий ҳаётда оқила умр йўлдошига эга бўлиб, беш нафар қобил фарзандни вояга етказган, талабалик йилларида Мақсуд Шайхзода, Натан Маллаевдек илм дарғаларидан таълим олиб уларга издош бўлган, Тўхта Бобоев, Мазлума Асқарова, Нажмиддин Комилов, Асил Рашидов, Ҳакимжон Каримов, Х.Жамолхонов, Р.Юнусов каби олимлар ва илм фидойилари билан елкама-елка хизмат қилган устоз Ҳамиджон Ҳомидов касбдошлари ва замондошлари орасида юксак қадар обрў-эътиборга эга. Камтарликни касб қилган, устоз сифатида эса

қаттиққўл ва талабчан бўлган бу инсон бутун умри давомида ҳалоллик, поклик ва тўғрисўзлик байроғини кўтарди, шогирдларига маънавий падар сифатида ана шуларга қатъий амал қилишни уқтирди.

Эсимда, талабалик давримнинг дастлабки босқичида устоз – Ҳамиджон Ҳомидов дарсга кириб, “Авесто” масалалари хусусида тўлқинланиб, ҳали эшитмаган ва ҳеч бир китобда ўқимаган маълумотлар билан бизни ҳангу-манг қолдирди. Дарсдан сўнг бутун талабалар устознинг билими ва педагогик маҳоратига таҳсин ўқишди. Биз, талабалар, ўша кундан бошлаб устознинг маърузаларини интизорлик билан кутар ва дарсдан сўнг ҳар бир ўтилган янги мавзу юзасидан айтилган қизиқарли маълумотларни таҳлил қилар эканмиз, бир-биримизга «Бу домланинг калласи компьютер бўлса керак» деб ҳазиллашардик.

Инсон ҳаётда ўз йўлини танлаши, жамиятнинг керакли аъзоси бўлишида ён атрофидаги инсонларнинг, қолаверса, чин маънода ҳурмат қилиб, ҳавас қиладиган шахснинг ўрни бўлакча бўлади. Менинг ҳам мумтоз адабиёт йўналишида аввал битирув малакавий, кейин магистрлик ишим, ундан кейин эса илмий тадқиқот олиб боришимда устознинг ўғитлари, қолаверса, ҳаётий панд-насиҳатлари мадад бўлди. Ҳар бир ишда ўта масъулият билан ёндашишни, илм йўлида қийинчиликлардан қочмаслик лозимлигини уқтириб, ҳаётда тўғри йўл топишда катта ҳисса қўшган.

Устоз билан бўлган суҳбатлардан бирида ҳаёт йўлида дуч келган қийинчиликлар, оғир синовлар ҳақида гапириб, отасининг илмли шахс бўлганлиги учун қулоқ қилинганлиги, онаизорининг ёш гўдақларини очарчиликдан асраш учун бир бўлак зоғора нонни ҳам ўзи емай, норасидаларига едириши ва ҳар гал улар бу нонни иштаҳа ва севинч билан ейишганда эса унинг кўзида ёш қалқишини эслаганда армонга йўғрилган кўз ёшларини яширолмайди. Ҳозирги тинч замонамизга

шукроналар айтиб: «Эҳ, онажоним шу кунларни ва менинг эришган ютуқларимни кўролмай кетдилар. Мен фарзанд бўлиб, ота-онамга хизмат қилолмаганман», – дея хўрсиниб қўядилар. Утознинг бу мунгли ҳикоялари, албатта, киши қалбини йиғлатмасдан қолмас эди. Шундай оғир шароитда ҳам фақат ўқишни, маърифатни, халққа зиё тарқатишни ўзига олий мақсад қилган, ўз йўлида собитқадамлик биан дадил борган бу инсон матонати таҳсинга лойиқ.

Устоз Ҳ.Ҳомидов беш юздан ошиқ мақолалар, илмий, оммабоп, мемуар асарлар муаллифидир. Унинг ўткир билими ва теран илмий мушоҳадаси самарасида кўплаб ўзбек ҳамда жаҳон адабиёти намоянадалари, фан арбоблари фаолияти хусусида янги-янги маълумотлар, мозийга кўмилиб ўз ечимини кутаётган саволларга жавоб топади. Масалан, унинг «Форсий адабиётининг жаҳон адабиётидаги ўрни» номли масъул муҳаррирлиги остида чиққан китобида устоз ўн нафар шоир ва ёзувчилар ҳақида маълумот берганда уларни туркум мақолаларга бўлиб чиқади. Ҳар бир мақола бирор бир машҳур ижодкорга тааллуқли бўлиб, улар ҳақидаги мавжуд маълумотлардан ташқари, илм аҳли учун мутлақо янги бўлган қизиқарли материалларни ҳам тақдим этади.

Олимлар зангламайдиган олтиндурлар. Устознинг кўп йиллик кузатиш ва хулосалари заминида яралган ушбу ҳикматда мен айнан устоз сиймосини кўраман. Нега деганда дунёда олимлар кўп, лекин илмига амал қиладиган, ўқиганини уққан ва амалий ишлари билан атрофдагиларга намуна бўла оладиган олимлар кам. Ана шундай дур ичра дур бўлган олимларгина зангламайдиган олтин даражасига етадилар. Уларнинг қолдирган маънавий-маданий меросига қанча кўп мурожаат қилсак, маънавият қуёшларининг ёғдуси шунчалик ёрқинлашиб, дунёни тафти билан илитади.

МУНДАРИЖА

УСТОЗГА ЭҲТИРОМ

Шухрат Сирожиддинов. Илм фидойиси.....	5
Боқижон Тўхлиев. “Бировким хираддур анга раҳнамун...”	7
Рустамжон Умматов. “Мавлоно Ҳомидий домла”	11
Нусратулло Жумахўжа. Илм изламак – комиллик тиламакдир.....	23
Роза Ниёзметова. Содикликни қалбга жойлаган олим”.....	28
Кодиржон Носиров. “«Мыслител востока» и их перевод”.....	35
Носиржон Улуқов. Олимнинг илмий сарҳисоби ва тавсиялари.....	42
Обиджон Каримов. Устоз илми элга машъал бўлажак.....	47
Мўминжон Сулаймонов. Меҳмоннавозлик.....	53
Жасурбек Маҳмудов, Соҳиба Умарова. “Замонамиз тазкиранависи ёхуд Пири Ҳирот васиятига амал қилган аллома.....	56
Озода Тожибоева. Дарёдил устоз.....	63
Зилола Шукурова. Шогирдпарвар мураббий.....	67
Мубора Омонова. Tazkiranavislar davomchisi.....	71
Orifjon Olimjanov. Homidjon Homidiyning “Tasavvuf allomalari” asari haqida.....	74

МУМТОЗ АДАБИЁТНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Дилрабо Қувватова, Нафосат Ўроқова. Маснавий шаклидаги анъанавий мумтоз дostonлар хусусида.....	77
Марғуба Абдуллаева “Шажарайи турк”да ҳикоят жанри хусусиятлари.....	82
Абдулҳамид Қурбонов. Саҳбо ва Суҳайб баҳси ёки навоий ғазалиётида шибҳи иштиқоқ санъати.....	88
Tohir Xo'jayev. “Farhod va Shirin“ dostonida navoiyning qish tasviridagi badiiy mahorati.....	98
Зоҳид Садиқов. “Қутадғу билиг”нинг шарқ ва ғарб уйғониш даври адабиётида тутган ўрни ва роли хусусида.....	102